

02.09.2013

Stj/2

§ 880

Iltakouluasia: Vanhuspalvelulain vaikutukset vanhusten hoiva- ja hoitopalveluihin Helsingissä

HEL 2013-006793 T 05 04 00

Päätös

Kaupunginhallitus päätti merkitä tiedoksi saadun selvityksen vanhuspalvelulain vaikutuksista vanhusten hoiva- ja hoitopalveluihin Helsingissä.

Esittelijä

apulaiskaupunginjohtaja
Laura Rätty

Lisätiedot

Marja-Liisa Rautanen, kaupunginsihteeri, puhelin: 310 36184
marja-liisa.rautanen(a)hel.fi

Liitteet

1 Selvitys vanhuspalvelulain voimaan astumiseen varautumisesta

Päätösehdotus

Kaupunginhallitus päättäne merkitä tiedoksi saadun selvityksen vanhuspalvelulain vaikutuksista vanhusten hoiva- ja hoitopalveluihin Helsingissä.

Esittelijä

Laki ikääntyneen väestön toimintakyvyn tukemisesta sekä iäkkäiden sosiaali- ja terveystalvveluista (980/2012, ns. vanhuspalvelulaki) tuli pääosin voimaan 1.7.2013. Siirtymäsäännöksestä ilmenee asteittainen voimaantulo vuosina 2014 - 2015.

Väestötalvvelulla lain tarkoitus on tukea ikääntyneen väestön hyvinvointia, terveyttä, toimintakykyä ja itsenäistä suoriutumista sekä edistää ikääntyneen väestön mahdollisuutta osallistua elinoloihinsa vaikuttavien päätösten valmisteluun ja palvelujen kehittämiseen kunnassa.

Yksilötalvvelulla lain tarkoitus on parantaa iäkkään henkilön mahdollisuutta saada laadukkaita sosiaali- ja terveystalvveluja sekä ohjausta muiden tarjolla olevien palvelujen käyttöön yksilöllisten tarpeidensa mukaisesti ja riittävän ajoissa silloin, kun hänen heikentynyt toimintakykynsä sitä edellyttää.

02.09.2013

Stj/2

Lain tarkoitus on myös vahvistaa iäkkään henkilön mahdollisuutta vaikuttaa hänelle järjestettävien sosiaali- ja terveyspalvelujen sisältöön ja toteuttamistapaan sekä osaltaan päättää niitä koskevista valinnoista.

Vanhuspalvelulain päätavoitteena on varmistaa, että kunnat varautuvat väestön ikärakenteen muutoksesta aiheutuvaan palvelujen tarpeen kasvuun ja että iäkkäät saavat yksilöllisten tarpeidensa mukaista hoitoa ja huolenpitoa koko maassa laadukkaiden sosiaali- ja terveyspalvelujen avulla.

Talousarviossa 2013 on kehoitettu 30.6.2013 mennessä tekemään selvitys vanhuspalvelulain vaikutuksista kaupungin vanhusten hoiva- ja hoitopalveluihin. Sosiaali- ja terveyslautakunnan 18.6.2013 käsittelemä selvitys lain voimaantuloon varautumisesta on liitteenä.

Osastopäällikkö Juha Jolkkonen sosiaali- ja terveystoimesta selvittää vanhuspalvelulain vaikutukset vanhusten hoiva- ja hoitopalveluihin Helsingissä.

Esittelijä

apulaiskaupunginjohtaja
Laura Rätty

Lisätiedot

Marja-Liisa Rautanen, kaupunginsihteeri, puhelin: 310 36184
marja-liisa.rautanen(a)hel.fi

Liitteet

1 Selvitys vanhuspalvelulain voimaan astumiseen varautumisesta

Tiedoksi: Muutoksenhakukielto, valmistelu

Sosiaali- ja terveyslautakunta
Sosiaali- ja terveystoimi

Päätöshistoria

Sosiaali- ja terveyslautakunta 18.06.2013 § 237

HEL 2013-006793 T 05 04 00

Päätös

Sosiaali- ja terveyslautakunta päätti lausua vanhuspalvelulain vaikutuksista kaupungin vanhusten hoiva- ja hoitopalveluihin seuraavaa:

Laki ikääntyneen väestön toimintakyvyn tukemisesta sekä iäkkäiden sosiaali- ja terveyspalveluista 980/2012, eli ns. vanhuspalvelulaki

(käytetään jäljempänä), vahvistettiin 28.12.2012 ja se astuu pääosin voimaan 1.7.2013, joidenkin pykälien osalta asteittain vuosina 2014 – 2015. Siirtymäsäännökset on kirjattu tarkemmin liitteenä olevaan selvitykseen. Selvityksessä, joka on esityslistan tämän asian liitteenä, on kuvattu pääpiirteittäin, miten Helsinki tukee ikääntyneen väestön toimintakykyä ja järjestää niitä iäkkäiden sosiaali- ja terveyspalveluja, jotka liittyvät vanhuspalvelulakiin ja joita kunnan pitää voimassa olevan lainsäädännön mukaan tarjota iäkkäille. Vanhuspalvelulaki on erillislaki, joka täydentää sosiaali- ja terveydenhuollon yleis- ja erityislainsäädäntöä.

Lain tavoitteet ja niiden toteuttaminen

Lain tarkoitus väestötasolla on tukea ikääntyneen väestön hyvinvointia, terveyttä, toimintakykyä ja itsenäistä suoriutumista sekä edistää ikääntyneen väestön mahdollisuutta osallistua elinoloihinsa vaikuttavien päätösten valmisteluun ja palvelujen kehittämiseen kunnassa. Lain tarkoitus yksilötasolla on parantaa iäkkään henkilön mahdollisuutta saada laadukkaita sosiaali- ja terveyspalveluja sekä ohjausta muiden tarjolla olevien palvelujen käyttöön yksilöllisten tarpeittensa mukaisesti ja riittävän ajoissa silloin, kun hänen heikentynyt toimintakykynsä sitä edellyttää. Lain tarkoitus on myös vahvistaa iäkkään henkilön mahdollisuutta vaikuttaa hänelle järjestettävien sosiaali- ja terveyspalvelujen sisältöön ja toteuttamistapaan sekä osaltaan päättää niitä koskevista valinnoista.

Lakia sovelletaan vanhuuseläkeikäiseen väestöön sekä sellaiseen iäkkääseen henkilöön, jonka fyysinen, kognitiivinen, psyykinen tai sosiaalinen toimintakyky on heikentynyt korkean iän myötä alkaneiden, lisääntyneiden tai pahentuneiden sairauksien tai vammojen vuoksi tai korkeaan ikään liittyvän rappeutumisen johdosta.

Vanhuspalvelulain päätavoitteena on varmistaa, että kunnat varautuvat väestön ikärakenteen muutoksesta aiheutuvaan palvelujen tarpeen kasvuun ja että iäkkäät saavat yksilöllisten tarpeittensa mukaista hoitoa ja huolenpitoa koko maassa laadukkaiden sosiaali- ja terveyspalvelujen avulla.

Laki tarjoaa tavoitteiden toteuttamiseksi kolmenlaisia keinoja. Lain 2 luvussa on säädetty kunnan yleisistä velvollisuuksista huolehtia ikääntymispolitiikkansa asianmukaisuudesta. Lain 3 luvussa säädetään siitä, miten yksilötasolla turvataan iäkkään henkilön oikeus riittäviin sosiaali- ja terveyspalveluihin ja miten hänen yksilölliset tarpeensa ja omat näkemyksensä otetaan huomioon hänelle järjestettäviä palveluja suunniteltaessa ja toteutettaessa. Lain 4 luku sisältää perussäännökset iäkkäille järjestettävien palvelujen laadusta.

Eduskunnan vanhuspalvelulakiin liittyvät lausumat

Eduskunta edellytti vanhuspalvelulakiin liittyvässä vastauksessaan (EV 162/2012 vp), että hallituksen on arvioitava henkilöstömitoituksen toteutuminen vanhuspalvelulaissa tarkoitettulla tavalla vuonna 2014, ja jos ympärivuorokautisessa hoidossa ei ole saavutettu minimimitoitusta (0,5), hallituksen on annettava esitys lain täsmentämisestä. Lisäksi hallituksen on seurattava ja arvioitava lain tavoitteiden toteutumista ja vaikutuksia erityisesti ikääntyneen väestön hyvinvointiin, terveyteen ja toimintakykyyn, sosiaali- ja terveystalouden saatavuuteen sekä kunnille aiheutuviin kustannuksiin.

Vanhuspalvelulaki perustuu nykyisenkaltaiseen palvelujärjestelmään

Vanhuspalvelulaissa ei säädetä uusista palveluista, vaan kunnan iäkkäille henkilöille tarjoamat palvelut määräytyvät pääosin aiemman lainsäädännön mukaisesti. Sosiaalipalveluista ja niiden sisällöstä säädetään sosiaalihuoltolaissa ja sosiaalihuollon erityislaeissa (kuten laissa sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista). Sosiaalihuollon lainsäädännön kokonaisuutta uudistetaan parhaillaan. Terveystaloudet ja niiden sisältö määräytyvät pääosin terveydenhuoltolain mukaisesti.

Vanhuspalvelulaki kiinnittää huomiota palvelutarpeiden selvittämisen ja niihin vastaamisen periaatteisiin ja prosesseihin sekä myönnettyjen palvelujen järjestämisen määräaikoihin. Säännösten uutta on lähinnä vanhusneuvosto (11 §), vastuutyöntekijä (17 §), iäkkään henkilön oikeus saada hänelle myönnetty palvelut viimeistään kolmen kuukauden kuluttua päätöksen teosta (18 §), kunnallisten toimintayksikköjen omavalvonta (23 §), ilmoittaminen iäkkään henkilön palvelutarpeesta (25 §, jota on verrattu vastaavaan lastensuojelulain säännökseen) ja sosiaalipalvelujen odotusaikojen julkaiseminen (26 §). Edellä mainittuja ei ohjata muussa lainsäädännössä.

Helsingin toimenpiteet lain velvoitteiden toteuttamiseksi

Sosiaali- ja terveystaloudet toteaa, että Helsingin voidaan katsoa varautuneen hyvin nyt voimaan astuvan lain velvoitteiden toteuttamiseen. Palveluja on kehitetty kansallisen ikäihmisten palvelujen laatusuosituksen sekä muiden ohjeiden ja suositusten mukaisesti. Perustetaan liitteessä 1 mainittu eri virastojen edustajista koottu työryhmä valmistelemaan Helsingin kaupungin vanhuspalvelusuunnitelmaa (§ 5) syksyn 2013 aikana. Suunnitelman tekoon osallistuu myös Vanhusneuvosto (§ 11).

Kotona asumisen tukeminen on ollut painopisteenä Helsingissä jo pitkään. Vanhuspalveluohjelmat ovat linjanneet kehittämisen painopistealueet. Helsingissä on laadittu erillinen suunnitelma ikääntyneen väestön tukemiseksi, vanhuspalveluohjelma, viimeksi vuosille 2006–2009. Tämän jälkeen ikäihmisiä koskevat linjaukset on

sisällytetty kaupungin strategiaohjelmaan ja hallintokuntien toimintasuunnitelmiin. Helsinki on vähitellen toteuttanut laatusuosituksen mukaista palvelurakennemuutosta laitoshoidosta palveluasumiseksi. Henkilöstön määrää kotihoidossa ja palveluasumisessa on lisätty asteittain.

Helsinki osallistuu Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen (THL) ja Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontaviraston (Valvira) kansalliseen kartoitukseen vanhuspalvelulain velvoitteiden täyttämistä. Valvontaviranomainen vanhuspalvelulain velvoitteiden toteuttamisessa on Valvira, jonka toimintaa ohjaavat valvontaohjelmat. Valviralta odotetaan selvitystä kotihoidosta ja ympärivuorokautisesta hoidosta sekä ennen lain voimaantuloa että vuoden 2014 lopulla. THL kerää tiedot yksikkökohtaisesti.

Helsingin sosiaali- ja terveysvirasto turvaa myönnettyihin palveluihin pääsyn kolmessa kuukaudessa. Lisäksi Helsinki alkaa julkaista sosiaalipalvelujen keskimääräisiä odotusaikoja samalla tavoin kuin terveydenhuollon palveluista.

Helsingin sosiaali- ja terveysvirasto varmistaa henkilöstön riittävän määrän kaikissa ympärivuorokautisen hoidon toimintayksiköissä vuoden 2014 loppuun mennessä. Tällä hetkellä jo lähes kaikissa yksiköissä henkilöstömitoitus täyttää lain minimivaatimukset. Tarvittaessa henkilöstön määrää lisätään tai tasataan yksiköiden kesken. Laskennallisen henkilöstömitoituksen ohella seurataan toteutunutta henkilöstömitoitusta siten, että otetaan huomioon tilapäiset poissaolot kuten sairauslomat.

Helsingin sosiaali- ja terveysvirasto määrittelee vastuutyöntekijät ja tehtävät osana muita palveluja.

Helsingin omissa toimintayksiköissä laaditaan omavalvontasuunnitelmat.

Lisäksi Helsinki järjestää vanhuspalvelulakiin liittyviä koulutuksia henkilöstölle, vanhusneuvoston jäsenille ja luottamushenkilöille sekä huolehtii vanhuspalvelulaista tiedottamisesta iäkkäille asiakkaille/asukkaille.

Valtakunnallisesti muun muassa sosiaali- ja terveysministeriö (STM) ja Suomen Kuntaliitto ovat lain valmistelun aikana vuonna 2012 arvioineet lain lisäävän kuntien kustannuksia yhteensä noin 100 – 200 miljoonalla eurolla vuodessa. Kuntakohtaisten kustannusten arviointi on vaikeaa. Kuntakohtaisiin kustannuksiin vaikuttavat ikääntyneen väestön ja iäkkäiden määrät ja niiden kehitys, kuntien palvelujärjestelmien erot sekä valtionosuuksien kohdentuminen. Myös lain tulkinta esimerkiksi

riittävän henkilöstömitoituksen osalta tarkentuu Valviran ja THL:n ensimmäisen kartoituksen jälkeen.

STM ja Kuntaliitto antavat lain voimaan astumisen yhteydessä tarkempia soveltamisohjeita, jonka jälkeen tehdään tarvittaessa täsmentäviä linjauksia.

Terveysvaikutusten arviointi

Riittävillä, tarpeisiin nähden oikea-aikaisilla ja laadukkailla sosiaali- ja terveystoimilla sekä yhteistyöllä eri tahojen kanssa voidaan edistää iäkkäiden henkilöiden hyvinvointia ja terveyttä ja tukea heidän toimintakykyään. Ikääntyneen väestön osallistuminen elinoloihinsa vaikuttavien päätösten valmisteluun ja palvelujen kehittämiseen vahvistaa asiakasnäkökulman huomioon ottamista. Lainsäädännön toiminnalle asettamien velvoitteiden ja normien toteuttaminen varmistaa osaltaan asianmukaiset palvelut.

Käsittely

18.06.2013 Esittelijän ehdotuksesta poiketen

Sosiaali- ja terveystoimiston kehittämissuunnittelija Leila Pitkälho oli asiantuntijana kuultavana tämän asian käsittelyssä.

Sosiaali- ja terveystoimikunta hyväksyi yksimielisesti jäsen Sirpa Asko-Seljavaaran esittämän ja jäsen Hannu Tuomisen kannattaman vastaehdotuksen, jonka mukaan otsikon "Helsingin toimenpiteet lain velvoitteiden toteuttamiseksi" alle ensimmäiseen kappaleeseen lisätään seuraava teksti: "Perustetaan liitteessä 1 mainittu eri virastojen edustajista koottu työryhmä valmistelemaan Helsingin kaupungin vanhustalosuunnitelmaa (§ 5) syksyn 2013 aikana. Suunnitelman tekoon osallistuu myös Vanhusneuvosto (§ 11)."

Lisäksi sosiaali- ja terveystoimikunta päätti hyväksyä äänin 4 - 9 jäsen Anna Vuorjoen tekemän ja jäsen Jouko Kajanojan kannattaman vastaehdotuksen, jonka mukaan edellä mainitun otsikon alle viidennen kappaleen loppuun lisätään seuraava teksti: "Laskennallisen henkilöstömitoituksen ohella seurataan toteutunutta henkilöstömitoitusta siten, että otetaan huomioon tilapäiset poissaolot kuten sairauslomat."

Vastaehdotus:

Sirpa Asko-Seljavaara: Ehdotan kohtaan 10 lisättäväksi: Perustetaan liitteessä 1 mainittu eri virastojen edustajista koottu työryhmä valmistelemaan Helsingin kaupungin vanhustalosuunnitelmaa (§ 5) syksyn 2013 aikana. Suunnitelman tekoon osallistuu myös Vanhusneuvosto (§ 11).

02.09.2013

Stj/2

Kannattajat: Hannu Tuominen

Vastaehdotus:

Anna Vuorjoki: Esitän lisättäväksi kohdan 14 loppuun: "Laskennallisen henkilöstömitoituksen ohella seurataan toteutunutta henkilöstömitoitusta siten, että otetaan huomioon tilapäiset poissaolot kuten sairauslomat."

Kannattajat: Jouko Kajanoja

1 äänestys

JAA-ehdotus: Esityksen mukaan

Ei-ehdotus: Esitän lisättäväksi kohdan 14 loppuun: "Laskennallisen henkilöstömitoituksen ohella seurataan toteutunutta henkilöstömitoitusta siten, että otetaan huomioon tilapäiset poissaolot kuten sairauslomat."

Jaa-äännet: 4

Maija Anttila, Sirpa Asko-Seljavaara, Seija Muurinen, Tuomas Nurmela

Ei-äännet: 9

Gunvor Brettschneider, Rene Hursti, Jouko Kajanoja, Jouko Malinen, Husein Muhammed, Laura Nordström, Hannu Tuominen, Markku Vuorinen, Anna Vuorjoki

Tyhjä: 0

Poissa: 0

Esittelijä

virastopäällikkö
Matti Toivola

Lisätiedot

Leila Pitkäalho, kehittämissuunnittelija, puhelin: 310 44569
leila.pitkaalho(a)hel.fi